

Час і Події.- 07.02.2019

№ 2019-06

Іван Капсамун, Валентин Торба

Чи можливий новий прохід в Азов?

Україна не відступить від вимоги забезпечити свободу судноплавства у Керченській протоці. Про це в ефірі телеканалу ICTV заявив Президент України Петро Порошенко

Побудова Керченського мосту призвели до фактичної блокади українських портів Маріуполь і Бердянськ.

Панування в Азовському морі зараз - на боці Росії. За словами Президента України планує новий прохід в Азовське море.

<https://www.chasipodii.net/article/22203/>

E:\irbiswrk\Україна\art_22203_5_1

«Доцільно спиратися на асиметричні дії - перемагає той, хто діє нестандартно», - вважає адмірал Ігор Кабаненко.

Україна не відступить від вимоги забезпечити свободу судноплавства у Керченській протоці. Про це в ефірі телеканалу ICTV заявив президент України Петро Порошенко. В останні місяці, особливо перед виборами, у програмі «Свобода слова» послідовно влаштовують «теплі ванни» кандидатам у президенти: Петрові Порошенку, Олександрові Вілкулу, Анатолієві Гриценку, Юлії Тимошенко... Як відомо, українські олігархи, в

даному разі - власник телеканалу Віктор Пінчук, розставляють яйця у різні кошики.

Але в цій статті зосередимося на іншому. «Ми ніколи не визнаємо факту окупації Керченської протоки, ми ніколи не визнаємо факту окупації Азовського моря. Ми стовідсотково будемо вимагати забезпечення його вільного використання відповідно до двосторонніх угод та відповідно до Конвенцій ООН щодо свободи мореплавання», - заявив під час ефіру Петро Порошенко.

За словами президента, у Києві готові скерувати у район Керченської протоки конвой. «Не буду вам казати коли. Бо підуть тільки добровольці. Я не виключаю, що там будуть і журналісти, не виключаю, що там будуть експерти, ОБСЄ, і дуже проситься (перший віце-спікер парламенту) Ірина Геращенко. Ми точно підемо, ми точно будемо захищати свободу мореплавства, і правда - з нами», - запевнив Порошенко.

Правда - з нами, однак, сила наразі - на боці Росії. Нагадаємо, 25 листопада 2018 року РФ обстріляла і захопила в Чорному морі катери українських ВМС «Бердянськ» і «Нікополь», а також буксир «Яни Капу», які поверталися до Одеси після спроби пройти через Керченську протоку в Азовське море. Тоді окупанти затримали 24 українських моряків, пізніше їх заарештували. Усім морякам висунули обвинувачення у незаконному перетині кордону РФ. Україна, як і Захід, вважає їх військовополоненими.

Понад те, поступова мілітаризація кримського півострова та акваторії Азовського моря, а також побудова Керченського мосту призвели до фактичної блокади українських портів Маріуполь і Бердянськ. «Ці два порти досі обслуговували близько 5% зовнішньої торгівлі України, передусім, сталлю, хімікатами та сільськогосподарською продукцією, - пише в «Дні» (№ 17 за 30 січня 2019 р.) експерт Інституту євроатлантичної співпраці в Києві Андреас Умланд. - Ескалація в Азовському районі загрожуватиме, насамперед, соціальній стабільності на південному сході материкової частини України. Це також може призвести до значного зниження або навіть припинення (і без того не дуже вражаючого) економічного зростання в Україні 2019 року й у подальший період».

Росія може піти далі в агресії проти України і втручанні у справи Заходу настільки, наскільки це їй дозволять. Безумовно, за останні роки протидія Кремлю, головним чином за рахунок міжнародних санкцій, змусила її у деяких напрямках скорегувати свою політику, але в жодному випадку не зупинити наступальні дії. А все - тому, що українська влада у своїй діяльності досі використовує напівмир, а Захід не до кінця розуміє російську загрозу. За агресію в Азовському і Чорному морях, зокрема після захоплення українських моряків і суден, Москва так і не зазнала покарання.

«Як і навесні 2014 року, ЄС не відреагував суттєвими матеріальними санкціями, як він це зробив у відповідь на збиття авіалайнера МН-17 у липні 2014 року, на захоплення українських моряків торік, - пише Андреас Умланд. - Натомість, Захід досі, що нагадує його політику після анексії Криму Росією у березні 2014 року, посилає усні й символічні сигнали до Москви. Ці невпевнені й нематеріальні сигнали Заходу можуть спонукати Кремль перевести фокус своїх військових та інших антиукраїнських дій з Донбасу на Азовське море й територію довкола нього».

А щодо українських реалій директор Центру досліджень армії, конверсії і роззброєння Валентин Бадрак зазначає: «Україні треба готуватися до війни. Хай як цинічно це звучить, але ці 5 років вона досить слабенько до неї готувалася. Те, що країна навчилася реагувати на виклики війни низької інтенсивності, яку ми називаємо гібридною, ще зовсім не означає, що вона готова до того рівня протистояння, який може запропонувати Росія - війни четвертого покоління з двома плюсами. Тому Україні потрібен перехід на створення професійного війська: меншого за чисельністю, але значно краще забезпеченого. Сьогодні понад 70% бюджету йде на утримання армії, яка завелика, але не вирішить перебігу великої війни. Також треба змінити підходи до життя і функціонування оборонної промисловості. В Кабміні навіть немає органу, який би піклувався про оборонно-промисловий комплекс. Йдеться про звільнення від певних податків, можливість отримання без оподаткування сучасного обладнання для підприємств, отримання технологій і коштів для розгортання виробництв, зокрема, приватних підприємств».

Отже, яка ситуація сьогодні в Азовському морі? Наскільки реальним є прохід українських кораблів через Керченську протоку? Чи будуть запроваджені нові санкції Заходу проти Кремля?

«Захід усвідомлює, що його вплив має місце, але агресивні дії РФ все одно не припиняються»

Андрій Клименко, головний редактор проекту Black SeaNews:

- Захід дійсно намагався втрутитись у ситуацію з порушенням свободи судноплавства в Азові через санкції. Він спробував загрозою санкцій чинити тиск на Росію. За результатами грудня і січня видно, що певні результати були в цьому плані досягнуті. Пригадаємо дії наших західних партнерів останнім часом. Меркель і Макрон зробили відповідну спільну заяву та 28 грудня і 2 січня розмовляли з Пугінім телефоном, 18 січня в

Москві був міністр закордонних справ Німеччини, 28 січня поїхала до Маріуполя поважна делегація Єврокомісії. І саме в ці дні очікування суден у Керченській протоці значно скоротилося. Ми умовно назвали це явище коефіцієнтом Меркель-Макрона.

Отже, вплив Заходу на Кремль був. Захід усвідомлює, що його вплив є, але агресивні дії РФ все одно остаточно не припиняються. При цьому РФ відмовляється від присутності постійного німецько-французького посту в Керченській протоці. Максимум, на що згодна Росія, - це дозволити для такого моніторингу присутність німців і французів на кілька днів.

Але не будемо забувати, що у нас - захоплені катери, і наші моряки перебувають у полоні. Росія, своєю чергою, намагається роз'єднати питання інциденту в районі Керченської протоки наприкінці листопада минулого року з цивільними справами, тобто, проходу торговельних суден.

Зауважимо на ще одному аспекті. Зараз вирішується доля проекту «Північний потік-2». Цей проект для Кремля є стратегічним. Керченська протока порівняно з ним є тактикою. Тому РФ зараз може гратись в «пухнастих котиків» з Європою, щоб не ставити під загрозу реалізацію «Північного потоку-2».

«Потрібна присутність, а не разова акція»

Ігор Кабаненко, адмірал, експерт із питань оборони та безпеки:

- Очевидно, що в Кремлі не хочуть нових санкцій у зв'язку з Азовом, тому ми бачимо т. зв. «операційне маневрування» Росії навколо Керченської протоки - своєрідна гра з намаганням показати хороше обличчя при поганій грі. Необхідно до цього додати прагнення Москви не упустити момент у будівництві «Північного потоку-2». Обидва фактори спонукали Кремль стати на геополітичну розтяжку між її регіональними, континентальними і глобальними інтересами, які мають серйозні контрадикції. Це, на мій погляд, треба враховувати.

Є також інші, не менш важливі, аспекти. Ми повинні розуміти: панування в Азовському морі зараз - на боці Росії. Без заходів зі створення Україною сприятливого оперативного режиму спочатку у прибережних водах українського Приазов'я, а потім - у важливих районах Азовського і Чорного морів буде важко досягти потрібного ефекту будь-якого військово-морського походу на Азов, незалежно від того, будуть у складі загону бойові чи допоміжні одиниці ВМС. Бо існує вистраждане кров'ю і потом багатьох поколінь військових моряків військово-морське мистецтво - переступати через нього означає підігрівати вже існуючі загрози, ніяк не нейтралізувати їх. Чи саме це потрібно державі?

Думаю, що ні. На морі не можна мислити категоріями - «не вийшло один раз, повторимо ще», чи «противник щось зробить чи не зробить». Розумне (і переможне) кризове реагування не перебуває у площині «чорне-біле». Воно має багато кольорів і відтінків - щоб перемогти, важливо вибрати правильну операційну тактику. А це - вже категорія професійна - досвіду, мудрості, лідерства керівників.

Гаразд, що робити? У цій конкретній ситуації доцільно спиратися на асиметричні дії. Хочу нагадати просту істину морського бою: на морі перемагає не той, хто має перевагу в силах і засобах, а той, хто діє нестандартно, випереджає противника і в несприятливий для нього момент вміє концентрувати зусилля там, де противник не очікує. Історія має багато прикладів цього. Досвідчений і вмільний командир корабля ніколи не буде повторювати невдалі маневри чи застосування зброї. Він відійде, оцінить ситуацію, прийме правильне рішення і зробить так, щоб досягти перемоги. Це - аксіома військово-морської справи, яку

не опанувати ніяким іншим шляхом, ніж практикою і досвідом. Розвиток ситуації на морі свідчить про необхідність засвоїти ці доволі прості морські уроки у Києві..

Глава держави сказав, що Україна планує новий прохід в Азовське море, проте не назвав його термінів. Тобто, невідомо коли це буде, і меседж виглядає як політичний. У реальному плануванні переходу морем треба спиратися на створення сприятливих умов для цього: лише повернення панування України у важливих районах Азовського і Чорного морів забезпечить такі умови для транзиту військових кораблів через Керченську протоку. Безумовно, цей транзит потрібний державі, але як присутність, а не разова акція. Тобто, спочатку треба проаналізувати суперечності і загрози на Азові, які є різноплановими/неоднорідними, та їхньою нейтралізацією, а потім вже ходити протокою. Звідси витікають доцільні першочергові дії, яких необхідно втілити на морі саме зараз, а також подальші кроки. Зверніть увагу саме на морі, а не березі.

Безумовно, треба вимагати від РФ, аби вона виконувала свої міжнародні зобов'язання, про що сказав президент. Водночас, такі дії потрібні як елемент національної стратегії гарантування вільного і безпечного мореплавства. Ця стратегія за своєю суттю повинна бути винятково професійною, не політичною. І з цього треба було почати. Ще позавчора...